

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

ПЛАЧКОВ Дмитро Федорович

УДК 347.53

**ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ФІЗИЧНІЙ ОСОБІ,
ЩО ПОТЕРПІЛА ВІД ЗЛОЧИНУ
ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ**

Спеціальність: 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеській національній юридичній академії Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
ХАРИТОНОВ Євген Олегович,
Одеська національна юридична академія,
завідувач кафедри цивільного права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
академік Академії правових наук України
ЛУЦЬ Володимир Васильович,
Академія муніципального управління,
завідувач кафедри цивільно-правових
дисциплін;

кандидат юридичних наук
ЧВАНКІН Сергій Анатолійович,
Одеська національна юридична академія,
доцент кафедри цивільного процесу,
суддя Суворовського районного суду м. Одеси

Захист відбудеться 22 січня 2009 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Одеської національної юридичної академії за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеської національної юридичної академії за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2

Автореферат розісланий 19 грудня 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

П.П. Музиченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблема захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів, ефективного поновлення їхніх прав, своєчасного відшкодування шкоди, заподіяної вчиненням злочином, як свідчать результати аналізу законодавства та практики його застосування, залишається надзвичайно актуальною.

Конституція України проголошує Україну соціальною і правовою державою, в якій людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність (ст. 3 Конституції). Статтею 27 Конституції України встановлюється обов'язок держави - захищати життя людини, у ст. 41 закріплена непорушність права власності громадян, ст. 55 - гарантує кожному право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, посадових і службових осіб.

Особливої ваги такі обов'язки держави набувають у випадку найнебезпечнішого порушення прав особи - вчинення злочину. З метою реалізації згаданих положень Основного закону законодавець встановлює процесуальні механізми кримінально-правового і цивільно-правового характеру.

Заподіяння злочином шкоди є підставою для виникнення цивільно-правової відповідальності правопорушника перед потерпілим (обов'язок правопорушника відшкодувати потерпілому заподіяну злочином шкоду).

Характер охоронних відносин, що виникають у процесі захисту прав особи, залежить від способу посягання на ці права. Вчинення цивільно-правового делікту породжує цивільні охоронні відносини, направлені на відшкодування заподіяного збитку.

В тому випадку, якщо шкідливі наслідки наступили в результаті здійснення злочину, виникають відразу два види охоронних правовідносин: кримінальні і цивільні, в яких реалізується кримінальна і цивільно-правова відповідальність.

Такий спосіб відшкодування шкоди, завданої злочином, достатньо повно розглядається фахівцями кримінального та кримінально-процесуального права.

Більш цікавим для цивілістичного дослідження є інший спосіб відшкодування шкоди, завданої злочином, що вперше був передбачений у національному законодавстві - ЦК України - відшкодування державою шкоди, завданої злочином.

У розвиток конституційних положень статтями 1177 та 1207 ЦК України встановлено, що шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю громадянина внаслідок злочину, а також майнова шкода, завдана майну громадян внаслідок злочину.

у разі, якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, або якщо ця особа є неплатоспроможною, відшкодовується державою.

Безумовно, за загальним правилом, відшкодувати потерпілому шкоду, заподіяну злочином, зобов'язаний заподіювач шкоди. Разом із тим, держава зобов'язується встановити винного і притягнути його до відповідальності, одночасно вживши заходи для забезпечення відшкодування шкоди. У разі невиконання своїх обов'язків, держава цілком виправдано зобов'язується відшкодувати шкоду потерпілому.

Проблема відшкодування потерпілим шкоди, завданої злочином, є однією з найбільш актуальних для сучасної правозастосовної практики. Залишення злочину нерозкритим, неспроможність обвинуваченого (підсудного) в ряді випадків відшкодувати завдану злочином шкоду, несвоєчасне вжиття слідчим заходів щодо забезпечення цивільного позову та інші причини унеможливають захист законних інтересів потерпілого, поновлення його порушених прав.

Практика свідчить про необхідність створення принципово нового правопоновлюючого механізму, здатного забезпечити своєчасне відшкодування шкоди, завданої злочином потерпілому. Саме таким і є інститут відшкодування державою шкоди особі, яка потерпіла від злочину. Дослідження зазначених питань, розробка рекомендацій, спрямованих на удосконалення діючого законодавства і практики його застосування в цій галузі, є вкрай необхідними.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження є складовою частиною комплексної науково-дослідної теми Одеської національної юридичної академії на 2006-2010 роки «Традиції та новації у сучасній українській державності і правовому житті» (державний реєстраційний номер 0106U004970) та науково-дослідного плану роботи кафедри цивільного права на 2006-2010 роки «Традиції та новації у сучасному цивільному праві України», що є складовою загального напрямку досліджень Одеської національної юридичної академії.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є встановлення особливостей зобов'язань держави, що виникають внаслідок заподіяння злочину, а також з'ясування наявності специфіки правових рішень у цій галузі та визначення перспектив розвитку вдосконалення правового регулювання відповідних відносин в Україні.

Для досягнення поставленої мети слід було виконати такі основні завдання:

визначити засади українського цивільного законодавства, що регулюють інститут відшкодування державою шкоди особі, яка потерпіла від злочину;

дослідити правову природу відносин, що виникають внаслідок завдання шкоди злочином;

проаналізувати юридичну природу відшкодування шкоди державою та виділити характерні ознаки зобов'язань, що виникають внаслідок завдання шкоди злочином;

проаналізувати суб'єктний склад зобов'язань держави, що виникають внаслідок завдання шкоди злочином;

визначити місце зобов'язань держави, що виникають внаслідок завдання злочину, в системі зобов'язань;

дослідити підстави та умови відшкодування державою шкоди особі, яка потерпіла від злочину;

проаналізувати особливості реального механізму відшкодування державою шкоди особі, яка потерпіла від злочину;

виробити пропозиції щодо вдосконалення норм ЦК України та інших нормативно-правових актів у цій сфері.

Об'єктом дисертаційного дослідження є цивільні правовідносини, що виникають у зв'язку із відшкодуванням державою шкоди, завданої злочином.

Предметом дисертаційного дослідження є інститут відшкодування державою шкоди особі, яка потерпіла від злочину.

Методи дослідження. У дисертації використано загальні та спеціальні наукові методи, серед яких чільне місце посідає загальнонауковий діалектичний метод із системно-функціональним підходом до аналізу досліджуваних явищ. Застосування цього методу дозволило розглянути інститут відшкодування державою шкоди, завданої злочином, як елемент правової системи, що знаходиться у процесі постійного розвитку, і визначити його місце в системі зобов'язань.

В рамках зазначеного методологічного підходу використано також формально-логічний метод, за допомогою якого досліджувалися законодавство щодо відшкодування державою шкоди, завданої злочином, практика його застосування; історичний метод, що дозволив дослідити специфіку інституту відшкодування державою шкоди, завданої злочином в конкретних історичних умовах, динаміку його розвитку і виявити історичну послідовність розвитку відносин, які виникають із відносин відшкодування шкоди, завданої злочином; метод порівняльного аналізу, за допомогою якого регулювання інституту відшкодування шкоди, завданої злочином, порівнювалося із законодавствами інших країн. На цих методологічних засадах здійснювалися збір, обробка та аналіз емпіричного матеріалу.

Теоретичною базою дослідження стали роботи в галузі цивільного, кримінально-процесуального та кримінального права вітчизняних та зарубіжних вчених, загальної теорії держави і права, історії держави і права України та зарубіжних країн.

Сформульовані в дисертації теоретичні висновки спираються на загальні досягнення юридичної науки, в тому числі на результати досліджень таких вітчизняних та зарубіжних цивілістів, фахівців інших галузей правової науки як: С.С. Алексєєв, Д.В. Боброва, О.В. Дзера, О.С. Іоффе,

О.О. Красавчиков. Н.С. Малєїн. В.П. Маслов, Г.К. Матвєєв. А.А. Собчак. Є.О. Харитонов. Я.М. Шевченко. К.К. Яїчков та ін.

Деякі з цих досліджень присвячені аналізу деліктних зобов'язань та відповідальності за заподіяння шкоди в цілому (Д.В. Боброва. О.С. Іоффе. П.С. Малєїн. В.П. Маслов. А.А. Собчак. К.К. Яїчков). Але переважна більшість стосується окремих аспектів відшкодування шкоди у цивільному праві (зокрема, дисертації Г.В. Єрьоменко. Г.К. Матвєєва. І.С. Ніжинської. Я.М. Шевченко та ін.).

Для вивчення проблем правового статусу жертв злочинів використовувалися праці вчених, що досліджують проблеми кримінального та кримінально-процесуального права: М.І. Гошовського. А.Ф. Зелінського. М.И. Коржанського. О.П. Кучинської, В.Т. Нора. Т.І. Присяжнюк, а також зарубіжних спеціалістів у галузі кримінології та кримінального процесу: З.З. Зінатуліна. В.Є. Квашиса. В.М. Савицького.

Емпіричною базою дослідження є чинне законодавство України, а також законодавство окремих зарубіжних країн. У ході дослідження опрацьовувалися також монографічна та навчальна література, практика місцевих судів м. Одеси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням проблем формування та розвитку норм, які регулюють відшкодування державою шкоди, завданої злочином.

Новизна дисертаційного дослідження конкретизується у таких науково-теоретичних положеннях, висновках та пропозиціях:

уперше:

доведено, що відшкодування державою шкоди, заподіяної злочином, реалізується в рамках недоговірною, деліктного зобов'язання:

зроблено висновок, що інститут відшкодування державою шкоди, завданої злочином, не відноситься до інституту відповідальності у цивільному праві, а є реалізацією засобів захисту у цивільному праві, оскільки обов'язок держави відшкодувати шкоду, завдану злочином, виникає не за свої дії та без вини;

доведено, що суб'єктами зобов'язань відшкодування державою шкоди, завданої злочином, є держава та потерпілий, змістом яких є відшкодування державою шкоди, що заподіяна злочинцем, у випадках, передбачених законом;

обґрунтовано, що проект Закону України «Про компенсацію шкоди жертвам насильницьких злочинів» не відповідає змісту статей 1177 та 1207 ЦК України. По-перше, він має обмеження щодо видів шкоди, яка має бути відшкодована, а саме - має відшкодовуватися тільки шкода, завдана здоров'ю, або заподіяно смерть (шкода, завдана майну, не відшкодовується). По-друге, шкода має виникати внаслідок умисного насильницького злочину, вчинення необережних злочинів до уваги не береться. По-третє, у проекті вживається термін «компенсація шкоди» замість «відшкодування шкоди», але за змістом проекту йдеться про вид соціальної допомоги

держави. Однак, природа та порядок здійснення компенсаційних виплат і відшкодування шкоди за чинним законодавством не є тотожними. По-четверте, передбачається створення спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики, що ще раз підкреслює намагання авторів законопроекту замінити цивілістичну природу інституту відшкодування державою шкоди, завданої злочином, соціально-правовою;

зроблено висновок, що проект Закону «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину» ґрунтується на цивілістично-правових засадах щодо відшкодування відповідної шкоди. Цей законопроект, порівняно із вищевказаним, є набагато ближчим до ЦК України, майже з усіх питань, що порівнювалися в рамках цього дослідження, однак він також вимагає уточнень;

зроблено висновок, що за ЦК України (ст. 1177) державою має відшкодовуватися лише майнова шкода (й упущена вигода як її складова частина), завдана майну фізичної особи внаслідок злочину, а моральна шкода не повинна відшкодовуватися. За ст. 1207 ЦК України державою має відшкодовуватися майнова і моральна шкода, що не передбачено вищевказаними законопроектами;

додатково обґрунтовано:

що спеціальними умовами відшкодування державою шкоди, завданої злочином, є такі: шкода має виникнути внаслідок злочину; потерпілим має бути фізична особа; не встановлено особу, яка вчинила злочин, або вона є неплатоспроможною;

щодо прийняття відповідних законопроектів не визначений реальний механізм компенсації шкоди потерпілим від злочинів. Процедура реалізації положень статей 1177, 1207 ЦК України повинна бути простою, процесуально економною, але в той же час реально здійсненою. Має бути створений спеціальний орган, що буде розглядати питання відшкодування державою шкоди, завданої злочином - Фонд потерпілого в Україні, але не як окремий пункт бюджетного розпису з такою назвою, однак без статусу юридичної особи, а як юридична особа з розгалуженою мережею місцевих осередків. До компетенції зазначеного органу входили б виключно питання відшкодування за рахунок держави заподіяної злочином шкоди: від розгляду заяв про відшкодування шкоди і перевірки наведених у них фактів до виплати відшкодування;

висновок про необхідність удосконалення низки норм законодавчих актів України, що регулюють інститут відшкодування державою шкоди особі, яка потерпіла від злочину.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що його матеріали можуть бути використані у:

науково-дослідній сфері - при подальших теоретичних розробках та вдосконаленні концепції відшкодування шкоди фізичній особі за цивільним законодавством України;

правозастосовній діяльності - при формулюванні висновків і внесенні пропозицій, що можуть бути використані для удосконалення цивільного законодавства України.

навчально-методичній роботі - при підготовці окремих питань у підручниках, навчально-методичних посібниках, при викладанні курсу «Цивільне та сімейне право України». Незважаючи на дискусійний характер окремих положень дисертації, вони можуть стати основою для подальших наукових досліджень.

Апробація результатів дисертації. Дисертацію підготовлено та обговорено на кафедрі цивільного права Одеської національної юридичної академії.

Теоретичні висновки, сформульовані в дисертації, доповідалися та обговорювалися на: 10-й звітній науковій конференції професорсько-викладацького складу і аспірантів Одеської національної юридичної академії (квітень 2007 р., м. Одеса), круглому столі «Підприємництво і море» (листопад 2007 р., м. Одеса), III звітній науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу та молодих науковців вищої юридичної школи (березень 2008 р., м. Одеса), Звітній науковій конференції професорсько-викладацького складу і аспірантів Одеської національної юридичної академії «Правове життя сучасної України» (квітень 2008 р., м. Одеса), III Міжнародній цивілістичній конференції студентів та аспірантів (квітень 2008 року, м. Одеса).

Публікації. Основні теоретичні і практичні висновки, положення та пропозиції дисертаційного дослідження викладені у п'яти наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено ВАК України, та двох тезах доповідей.

Структура дисертації відображає логіку і послідовність наукового дослідження та обумовлена його предметом і метою. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які включають 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (202 найменування). Повний обсяг дисертації становить 181 сторінка, із них основний текст - 161 сторінка, список використаних джерел - 20 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертаційного дослідження, визначаються його мета та завдання, методологічна та теоретична основа, ступінь наукової новизни, теоретична та практична цінність роботи, апробація отриманих результатів.

Розділ перший «Загальна характеристика відносин відшкодування шкоди, завданої фізичній особі злочином» присвячено дослідженню юридичної природи відносин відшкодування шкоди, завданої фізичній особі злочином, забезпеченню права на відшкодування шкоди, завданої злочином, як загальної тенденції захисту прав фізичної особи, та

визначенню суб'єктів відносин відшкодування державою шкоди, завданої фізичній особі злочином.

У підрозділі 1.1. *«Юридична природа відносин відшкодування шкоди, завданої фізичній особі злочином»* досліджуються питання сутності та юридичної природи відносин відшкодування шкоди, завданої фізичній особі злочином, оскільки виявлення правової природи будь-яких правовідносин має першочергове теоретичне і практичне значення. Правильне визначення характеру правовідносин зумовлює законність застосування правової норми, обґрунтованість теоретичних висновків і пропозицій.

Заподіяння злочином шкоди є підставою для виникнення цивільно-правової відповідальності правопорушника перед потерпілим. Відповідно до норм цивільного права шкода, спричинена внаслідок порушення абсолютного правовідношення, тобто, внаслідок порушення обов'язку утримуватись від посягання на правові блага інших осіб, підлягає відшкодуванню у повному обсязі.

В тому випадку, якщо шкідливі наслідки наступили в результаті здійснення кримінального злочину, виникають відразу два види охоронних правовідносин: кримінальні і цивільні, в яких реалізуються кримінальна і цивільно-правова відповідальність.

Вищевказане стосується випадку, коли заподіяну шкоду відшкодовує сам заподіювач шкоди. Такий спосіб відшкодування шкоди, завданої злочином, достатньо повно розглядається фахівцями кримінального та кримінально-процесуального права. Більш цікавим для цивілістичного дослідження є інший спосіб відшкодування шкоди, завданої злочином, що вперше був передбачений у національному законодавстві - ЦК України - відшкодування державою шкоди, завданої злочином.

Передбачене ст. 1177 та ст. 1207 ЦК України зобов'язання (яке дало назву цьому дослідженню) стосується іншого зобов'язання - зобов'язання між державою та потерпілим, змістом якого є відшкодування державою шкоди, що заподіяна злочинцем, у випадках, передбачених законом.

Відшкодування шкоди державою, заподіяної злочином, реалізується в рамках недоговірного зобов'язання. В системі недоговірних зобов'язань відшкодування державою шкоди, завданої злочином, визначається як деліктне зобов'язання.

Зміст зобов'язань, які виникають внаслідок заподіяння шкоди, полягає у відшкодуванні шкоди, завданої потерпілому, за рахунок того, хто заподіяв шкоду. Але в рамках відшкодування державою шкоди, завданої злочином, заподіяну шкоду відшкодовує держава, яка, звичайно, не є правопорушником. Її «провина» у тому, що державні органи не виконали належним чином свій обов'язок - не встановили правопорушника, а у випадку, якщо правопорушник виявився неспроможним відшкодувати шкоду внаслідок свого майнового становища чи інших обставин, то і такої «провини» у держави немає.

Оскільки держава «відповідає» не за свої дії та без вини, автором висувається думка, що обов'язок держави відшкодувати шкоду, завдану злочином, не є цивільно-правовою відповідальністю, а є засобом захисту.

У підрозділі 1.2. «Забезпечення права на відшкодування шкоди державою, завданої злочином, як загальна тенденція захисту прав фізичної особи» встановлено, що передбачений обов'язок держави відшкодувати потерпілим шкоду, заподіяну злочинами, значно підвищує ефективність інституту відшкодування шкоди, оскільки можливості держави в цьому відношенні, природно, більші, ніж можливості окремої особи (правопорушника). Потерпілий потребує швидкої, негайної компенсації, така міра в переважній більшості випадків для нього є життєво необхідною. Відшкодування шкоди державою сприяє більш повному задоволенню законних інтересів потерпілого. Тут йдеться не про звільнення винних від відповідальності за заподіяну шкоду, а про заміну суб'єкта, уповноваженого отримати від нього відшкодування: замість потерпілого ним стає держава.

З іншого боку, відшкодування шкоди державою буде формувати правосвідомість громадян, вони будуть розуміти, що відносини між злочинцем і потерпілим зачіпають інтереси всього суспільства, торкаються кожного, будуть виховувати у них відчуття колективної відповідальності за стан законності і правопорядку.

Україною було вжито ряд заходів для нормативного вирішення проблеми захисту прав потерпілих від злочину. Так, у статтях 1177, 1207 ЦК України 2003 р. було закріплено положення про відшкодування державою майнової шкоди потерпілому або особам, які знаходяться на його утриманні, якщо не буде встановлено особу злочинця або він виявиться неплатоспроможним. Однак механізм такого відшкодування наразі відсутній, що унеможливорює реалізацію вказаної норми. Зроблено декілька спроб виробити відповідні механізми відшкодування шкоди особам, які постраждали від злочинів, однак, жодна з них ще не стала законом.

Проект Закону України «Про компенсацію шкоди жертвам насильницьких злочинів» визначає підстави, умови та порядок компенсації заподіяної шкоди життю та здоров'ю жертв злочинів за рахунок держави. Цей проект передбачає компенсаційну виплату з боку держави, коли внаслідок умисного насильницького злочину (інші випадки вчинення злочину ним не охоплюються), вчиненого на території України, завдано шкоду здоров'ю або заподіяно смерть (завдана шкода майну не відшкодовується).

Сфера дії даного Закону значно обмежується порівняно з нормами статей 1177 та 1207 ЦК України. Якщо його і можна назвати механізмом реалізації відповідних статей ЦК України, то тільки ст. 1207, але і в цьому сенсі він має дуже обмежений характер.

Крім того, викликає заперечення вживання у проекті Закону України «Про компенсацію шкоди жертвам насильницьких злочинів» терміну

«компенсація шкоди» замість «відшкодування шкоди». Тобто йдеться про вид соціальної допомоги держави, про що пишуть розробники проекту. Однак, природа та порядок здійснення компенсаційних виплат і відшкодування шкоди за чинним законодавством не є тотожними.

У Верховній Раді України 25 травня 2006 р. було зареєстровано проект Закону «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину». На відміну від попереднього проекту Закону, у ньому пропонується здійснювати відшкодування матеріальної шкоди фізичним особам, які потерпіли від злочинних посягань на їхнє життя, здоров'я або майно. Такий підхід ґрунтується на цивілістично-правових засадах щодо відшкодування відповідної шкоди. Цей законопроект, порівняно із вищевказаним, набагато більше відповідає ЦК України, майже за всіма питаннями в рамках цього дослідження, однак він також вимагає уточнень.

У підрозділі 1.3. «Спеціальні суб'єкти відносин відшкодування державою шкоди, завданої фізичній особі злочином» наголошено, що питання суб'єктного складу відносин відшкодування державою шкоди, завданої фізичній особі злочином, займає одне з центральних місць у дослідженні.

Автором зроблено висновок, що передбачене ст.ст. 1177 та 1207 ЦК України зобов'язання стосується деліктного зобов'язання між державою та потерпілим, змістом якого є відшкодування державою шкоди, що заподіяна злочинцем, у випадках передбачених законом. Заподіювач шкоди, таким чином, не є безпосереднім суб'єктом деліктного зобов'язання, передбаченого ст.ст. 1177 та 1207 ЦК України.

Держава діє у цивільних відносинах на рівних правах з іншими учасниками цих відносин. Держава не має права звільнитися від відшкодування шкоди, якщо вона виникла у випадках заподіяння шкоди державними органами та службовцями, чи таке відшкодування шкоди держава здійснює за інших осіб, як у випадках, передбачених ст.ст. 1177 та 1207 ЦК України. Вона є суб'єктом, який несе підвищену відповідальність за благополуччя народу, і це визначає специфіку її правоздатності.

Що стосується іншого суб'єкту зобов'язання відшкодування державою шкоди, завданої фізичній особі злочином - потерпілого, то це може бути лише фізична, а не юридична особа. Крім потерпілого, суб'єктами відповідного деліктного зобов'язання можуть бути особи, зазначені у ст. 1200 ЦК України.

Розділ другий «Підстави та умови відшкодування державою шкоди, завданої фізичній особі злочином» присвячений дослідженню поняття, змісту та видів шкоди, завданої злочином, особливостям застосування загальних умов та підстав відшкодування шкоди до відшкодування державою шкоди, заподіяної фізичній особі злочином, а також визначенню спеціальних умов відшкодування державою шкоди, завданої злочином.

У підрозділі 2.1. «Поняття, зміст, види шкоди, завданої злочином» встановлено, що наявність шкоди є першою і обов'язковою умовою виникнення зобов'язань відшкодування шкоди. Автор наголошує, що у випадку відшкодування державою шкоди, завданої злочином, значення має не будь-яка шкода, яку зазнав потерпілий, а тільки шкода, що стала наслідком злочинного діяння. Відповідно до ч. 2 ст. 49 КПК, особа, якій злочином заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду, є потерпілою.

Фізична шкода визначається фахівцями з кримінального та кримінально-процесуального права як сукупність змін, що об'єктивно сталися внаслідок вчинення злочину в стані людини як фізичної істоти. До складових фізичної шкоди належать: тілесні ушкодження, розлад здоров'я, фізичні страждання, біль.

ЦК не знає такого поняття як «фізична шкода» і не визначає його змісту, а тому навіть у випадку вчинення злочину, дуже специфічного правопорушення, все одне мають враховуватися цивілістично-правові визначення шкоди, оскільки відшкодування шкоди - це інститут цивільного права, незалежно від виду правопорушення (адміністративного, кримінального тощо).

Тому, існуючі в цивільному законодавстві тлумачення майнової шкоди, обсягу і розміру її відшкодування, повинні однаково застосовуватися незалежно від того, яким деліктом вони спричинені - цивільним чи кримінальним. Це впливає з природи єдиного юридичного факту, який, з одного боку, є підставою притягнення особи до кримінальної відповідальності, а з іншого - до цивільно-правової відповідальності в разі заподіяння злочином майнової шкоди.

У цивільному праві діє принцип повного відшкодування шкоди. Однак, два законопроекти, що розроблені для реалізації відповідних положень ЦК України, у цьому питанні мають обмежений характер, у якійсь мірі це зумовлено і формулюваннями ст.ст. 1177 та 1207 ЦК України.

Так, за ЦК України (ст. 1177) майнова шкода, завдана майну фізичної особи внаслідок злочину, відшкодовується державою, якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, або якщо вона є неплатоспроможною. Тобто, моральна шкода державою не повинна відшкодовуватися.

Стаття 1207 ЦК України закріплює обов'язок держави відшкодувати шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок злочину. З такого формулювання випливає, що держава має відшкодовувати не тільки матеріальну шкоду (й упущену вигоду як її складову частину), а й нематеріальну шкоду, що не передбачено вищевказаними законопроектами.

Відповідно до проекту Закону України «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину», відшкодуванню за рахунок держави підлягає реальна матеріальна шкода, і не підлягає відшкодуванню державою моральна (немайнова) шкода, яка також передбачається змістом ст. 1207 ЦК України.

Відповідно до проекту Закону України «Про компенсацію шкоди жертвам насильницьких злочинів», відшкодуванню підлягає завдана шкода тільки здоров'ю або, якщо заподіяно смерть. Тобто, про відшкодування шкоди, завданої майну фізичної особи, у ньому навіть не йдеться.

У **підрозділі 2.2. «Особливості застосування загальних умов та підстав відшкодування шкоди до відшкодування державою шкоди, завданої фізичній особі злочином»** зроблений висновок, що стаття 11 ЦК України серед підстав виникнення цивільних прав та обов'язків передбачає «заподіяння майнової (матеріальної) та моральної шкоди іншій особі». Таким чином, заподіяння шкоди може породити цивільно-правове зобов'язання, в якому потерпілий виступає в якості кредитора, а заподіювач шкоди - боржника.

Зі змісту статей 1177 та 1207 та інших статей ЦК України про відшкодування шкоди, можна визначити такі умови відшкодування державою шкоди, завданої фізичній особі злочином: 1) наявність шкоди; 2) протиправна поведінка - злочин; 3) наявність причинного зв'язку між злочином і шкодою, що настала, тобто шкода завдана внаслідок вчинення злочину; 4) потерпілим є фізична особа; 5) не встановлено особу, яка вчинила злочин, або вона є неплатоспроможною.

При цьому, дві останні умови є спеціальними, специфічними, що не характерні для інших видів деліктних зобов'язань.

У ст. 3 проекту Закону України «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину» як умова відшкодування шкоди державою вказується, що має бути факт вчинення злочинного посягання на права, свободи чи законні інтереси громадянина, внаслідок якого настала його смерть або завдано шкоди його здоров'ю, або завдано істотної шкоди його майну. З огляду на те, що Європейська Конвенція про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів, прийнята 24 листопада 1983 р., взагалі не передбачає відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого, то навіть таке обмеження не здається несправедливим.

Відповідно до проекту Закону України «Про компенсацію шкоди жертвам насильницьких злочинів» відшкодуванню підлягає тільки шкода, що завдана умисним насильницьким злочином, яким є суспільно небезпечне винне діяння, передбачене КК України, і яким умисно заподіяне тяжке тілесне ушкодження фізичній особі або її смерть. Тобто, порівняно зі ст. 1207 ЦК України розробники законопроекту обмежили відшкодування тільки вказаними випадками. У ст. 1207 ЦК України йдеться про будь-яку шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок злочину, у тому числі, необережного злочину.

У **підрозділі 2.3. «Спеціальні умови відшкодування державою шкоди, завданої злочином»** доведено, що разом з особливостями загальних умов відшкодування шкоди, відшкодування державою шкоди, що завдана злочином, характеризується наявністю спеціальних умов.

Умови відшкодування шкоди, що досліджені у попередньому підрозділі, можна застосовувати, у тому числі, і для відшкодування шкоди самим заподіювачем шкоди. При наявності тільки цих умов обов'язку відшкодовувати шкоду, завдану злочином, у держави не виникає. І тільки наявність наступних умов у сукупності з вищеперерахованими дає підстави потерпілому вимагати відшкодування шкоди, завданої злочином не від порушника-злочинця, а від держави: потерпілим має бути фізична особа; не встановлено особу, яка вчинила злочин; особа, яка вчинила злочин є неплатоспроможною.

Крім цього, держава має взяти на себе обов'язок відшкодовувати завдану злочином шкоду і у тому випадку, коли особа, яка скоїла злочин, встановлена, але знаходиться у розшуку, оскільки у цьому випадку потерпілий з об'єктивних причин не може розраховувати на відшкодування шкоди особою, яка скоїла злочин.

З іншого боку, саме правоохоронні органи держави мають здійснити заходи, щоб знайти особу, що переховується, а за невиконання цього обов'язку «відповідальність» має нести саме держава.

На жаль, у законопроекті «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину» не знайшла місце норма про те, що держава має відшкодовувати потерпілому матеріальну шкоду не тільки у разі, якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, але й у разі неплатоспроможності винної особи, як це передбачено ст.ст. 1177 і 1207 ЦК України.

Автором пропонується вважати, що умовою відшкодування державою шкоди, завданої злочином, має бути також встановлення дійсної потреби у відшкодуванні. Так, у ст. 7 Європейської Конвенції про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 р. передбачає, що «відшкодування збитку може бути зменшено або відмінено з урахуванням фінансового становища заявителя».

За таких умов держава, в першу чергу, зможе виконати свої зобов'язання щодо незахищених верств населення, буде дотримано принципи справедливості та суспільної солідарності, оскільки матеріально забезпечені потерпілі мають більше можливостей для соціальної реабілітації після злочинного посягання.

Також Конвенцією встановлено, що матеріальний стан потерпілих від злочину має розглядатися, виходячи із розуміння справедливості та суспільної солідарності. Тому автор пропонує імплементувати ці норми в українське законодавство.

У третьому розділі **«Порядок відшкодування державою шкоди, завданої фізичній особі злочином»** розглядаються практичні питання фактичної реалізації права на відшкодування державою шкоди, завданої злочином.

У *підрозділі 3.1. «Механізм відшкодування державою шкоди, завданої злочином»* досліджені відповідні законопроекти, що передбачають порядок відшкодування державою шкоди, завданої злочином.

Зроблено висновок, що відповідно до проекту Закону України «Про компенсацію шкоди жертвам насильницьких злочинів» передбачений позасудовий порядок відшкодування державою шкоди, завданої злочином. Мається на увазі створення спеціального органу виконавчої влади, що буде займатися виключно питаннями компенсації жертвам злочинів.

Однак, створення спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики, ще раз підкреслює намагання авторів законопроекту не помічати ст.ст. 1177 та 1207 ЦК України, якими передбачено відповідне відшкодування, та те, що воно має цивілістичну природу. Звісно, що така думка не узгоджується з ЦК України, в якому передбачений відповідний інститут як недоговірне зобов'язання держави.

Відповідно до ст. 3 проекту Закону України «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину» спори між громадянами, яких визнано потерпілими, пов'язані з відшкодуванням шкоди, завданої їм злочином, розглядаються судом на загальних підставах до вирішення питання про відшкодування шкоди згідно з цим Законом. У законопроекті вказано, що суд вирішує питання на загальних підставах про відшкодування шкоди, що підкреслює намагання розробників проекту зробити наголос на цивілістичній природі відшкодування державою шкоди, завданої злочином. Однак, у законопроекті передбачена достатньо тривала досудова процедура.

Складним та практично вкрай утрудненим можна вважати спосіб вирішення питання про порядок відшкодування завданої шкоди за допомогою звернення до прокурора. Визначення розміру компенсації потерпілому або відповідним особам за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, внаслідок злочину, не є притаманним для органів прокуратури.

Це наводить на думку, що має бути створений спеціальний орган, що буде розглядати питання відшкодування державою шкоди, завданої злочином. Таким органом може стати Фонд потерпілого в Україні, але не в такому вигляді як він передбачений у проекті Закону України «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину». Недоліками проекту, можна вважати: по-перше, не визначено чи буде створений Фонд потерпілого юридичною особою з розгалуженою мережею місцевих осередків, чи це буде лише окремий пункт бюджетного розпису з такою назвою, однак без статусу юридичної особи. Це питання взагалі не знайшло свого вирішення у проекті Закону; по-друге, положення ч. 2 ст. 13 проекту не враховують вимог ст. 95 Конституції України, а потребують вичерпного переліку інших надходжень до Державного бюджету України і джерел, за рахунок яких передбачається формування Фонду потерпілого в Україні.

Фонд потерпілого в Україні повинен мати відділення на місцях та має бути побудований на ієрархічній засаді, до компетенції якого входили б

виключно питання відшкодування за рахунок держави заподіяної злочином шкоди: від розгляду заяв про відшкодування шкоди і перевірки наведених у них фактів (через органи дізнання, досудового слідства) до виплати відшкодування.

Саме цей орган має стати особою, яка буде представляти державу у цивільно-правових відносинах відшкодування шкоди, що регламентуються ст.ст. 1177 та 1207 ЦК України.

Надзвичайно складним залишається питання про наповнення коштів Фонду потерпілого, оскільки, очевидно, що бюджетних коштів на ці цілі виділено буде недостатньо. Кошти для Фонду можна накопичити за рахунок кримінально-правових штрафів, грошових сум, отриманих від реалізації конфіскованих коштовностей та предметів, а також пайових внесків засуджених, благодійних пожертвувань, доходів від випуску фондом юридичних видань, при цьому бюджетні асигнування обмежуватимуться незначними дотаціями.

У підрозділі 3.2. «Обсяг відшкодування державою шкоди, завданої злочином. Право регресу держави до винної особи» встановлено, що установлення граничних розмірів відшкодування державою шкоди, завданої злочином, здається цілком справедливим, адже держава не може відшкодовувати всіляку шкоду, навіть за дотримання певних умов. У іншому випадку фізичні особи взагалі не вдаватимуться до способів зменшення своїх втрат у різних життєвих ситуаціях, наприклад, фізичним особам не потрібно страхувати майно від злочинних посягань, адже держава все відшкодує. Звісно, що таке становище не було б справедливим. Не буде справедливим відшкодування шкоди, завданої злочином, за рахунок держави у випадку, коли у помешканні фізичної особи з високими доходами викрадені матеріальні цінності, що є предметами розкоші на велику суму: коштовності, антикваріат тощо.

У ст.ст. 1177 та 1207 ЦК України йдеться про загальний обов'язок держави відшкодувати шкоду, заподіяну злочином при наявності відповідних умов, однак, про обсяг такого відшкодування не вказується, тому за загальним правилом можна стверджувати, що шкода має бути відшкодована у повному обсязі. Однак, не випадково зазначені статті ЦК України вказують, що умови та порядок відшкодування державою шкоди, завданої злочином, визначаються законом, тобто передбачається, що у спеціальному законі можуть міститися певні застереження та винятки з загального правила відшкодування шкоди, передбаченого ЦК України.

Відповідно до ст. 6 проекту Закону України «Про компенсацію шкоди жертвам насильницьких злочинів» граничні розміри компенсаційної виплати коливатимуться з сорока відсотків від встановленого на відповідний рік прожиткового мінімуму в розрахунку на одну особу до п'яти розмірів прожиткового мінімуму, що видається занадто обмеженим.

Відповідно до проекту Закону України «Про компенсацію шкоди жертвам насильницьких злочинів» шкода відшкодовується громадянину

за рахунок коштів державного бюджету в повному обсязі, але не більше, ніж сто мінімальних розмірів заробітної плати, визначеної Законом на час прийняття судом рішення у справі про відшкодування шкоди (тобто, приблизно в межах від 2.000 грн. до 30.000 грн. на одного потерпілого). Визначення відповідно до цього Закону розміру матеріальної шкоди, завданої злочином, обмежується реальними втратами, яких зазнав громадянин. Упущена вигода відшкодуванню за рахунок держави не підлягає.

Відповідно до ст. 20 проекту Закону України «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину» держава компенсує витрати на відшкодувану громадянину згідно з цим Законом шкоду шляхом регресної вимоги за рахунок особи (осіб), злочином якої (яких) завдано матеріальну шкоду громадянину.

Підставою для регресної вимоги, зазначеної в частині першій, є постанова органу, який розслідує кримінальну справу, про визнання даної особи обвинуваченим у справі.

Однак, оскільки ч. 1 ст. 1191 ЦК України передбачає, що особа, яка відшкодувала шкоду, завдану іншою особою, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом, то має бути встановлена вина конкретного заподіювача шкоди у вчиненні злочину.

Звісно, що на стадії визнання особи обвинуваченим у справі, її вина ще не доведена. Тобто, право регресу держави до винної особи має бути реалізоване тільки при встановленні в її діях складу злочину за вироком суду, що набрав законної сили.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** узагальнено теоретичні та практичні результати, отримані автором у ході дослідження. Зроблено загальний висновок, що нині в Україні назріла необхідність створення цілісного національного механізму захисту прав потерпілих від злочинів. Для цього, зокрема, необхідно розробити реальні механізми відшкодування шкоди державою, завданою злочином.

На основі зроблених висновків у законодавчі акти та законопроекти пропонується внести такі зміни:

1. У ЦК України:

Стаття 1177. Відшкодування державою майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від злочину

1. Майнова шкода, завдана майну фізичної особи внаслідок злочину, відшкодовується державою, якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, чи вона переховується (знаходиться у розшуку), або якщо вона є неплатоспроможною.

2. незмінна

Стаття 1207. Обов'язок держави відшкодувати шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок злочину

1. Шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок злочину, відшкодовується потерпілому або особам, визначеним статтею 1200 цього Кодексу, державою, якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, чи вона переховується (знаходиться у розшуку), або якщо вона є неплатоспроможною.

2. незмінна

2. У проекті Закону України «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину»:

а) змінити назву: «Про відшкодування державою матеріальної шкоди фізичним особам, які потерпіли від злочину»;

б) у ст. 1 роз'яснити основні терміни: «матеріальна шкода», «потерпілий», «злочин», «істотна шкода» тощо;

в) прибрати з тексту Закону термін «громадянин», що автоматично звужує коло осіб, які мають право на відшкодування шкоди завданої скоєним злочином, що суперечить Конституції України;

г) ч. 2 ст. 1 викласти так: у разі, якщо шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок злочину, вона відшкодовується потерпілому або особам, визначеним статтею 1200 ЦК України;

д) ст. 3 доповнити пунктом наступного змісту: шкода не відшкодовується потерпілим від злочину, які мають сукупний річний дохід більше ніж ... неоподатковуваних мінімумів громадян;

є) доповнити законопроект статтею: «Підстави та умови у відмові відшкодування шкоди».

У відшкодуванні відмовляється у таких випадках:

1) якщо розмір вже здійснених, на момент прийняття рішення про відшкодування шкоди, соціальних та/або страхових виплат покриває завдані злочином збитки, які підлягають відшкодуванню згідно з цим Законом;

2) якщо заявником, який звертається за відшкодуванням шкоди подано завідомо недостовірні відомості;

3) якщо обставини вчинення злочину вказують на те, що особа свідомо погодились на ризик заподіяння шкоди;

4) якщо вчинення злочину щодо особи викликано її неправомірними діями.

є) виключити ст.ст. 10-11, що містять цивільно-процесуальні норми; порядок розгляду справ про відшкодування шкоди має регламентуватися ЦПК України.

ж) ч. 2 ст. 20 викласти у такій редакції: «Підставою для регресної вимоги, зазначеної в частині першій, є встановлення в діях особи складу злочину за вироком суду, що набрав законної сили».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ, ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Плачков Д.Ф. Проблеми реалізації права фізичної особи на відшкодування шкоди, яка потерпіла від злочину Д.Ф. Плачков //Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. - Одеса: Юридична література. Вин. 28. - 2006. С. 299-302.
2. Плачков Д.Ф. Характер шкоди у зобов'язанні відшкодування шкоди особі, що потерпіла від злочину /Д.Ф. Плачков Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. - Одеса: Юридична література. - 2007. - Вин. 31. С. 274-278.
3. Плачков Д.Ф. Компенсація державою шкоди, заподіяної злочином /Д.Ф. Плачков //Вісник прокуратури. - 2007. - № 6. С. 59-63.
4. Плачков Д.Ф. Юридична природа відносин відшкодування державою шкоди, завданої фізичній особі злочином Д.Ф. Плачков //Актуальні проблеми держави та права: збірник наукових праць. - Одеса: Юридична література. - 2008. - Вип. 38. - С. 229-233.
5. Плачков Д.Ф. Становлення та розвиток інституту відшкодування державою шкоди, завданої злочином /Д.Ф. Плачков //Актуальні проблеми держави та права: збірник наукових праць. - Одеса: Юридична література. - 2008. - Вип. 39. - С. 139-143.
6. Плачков Д.Ф. Компенсація державою шкоди, що заподіяна фізичній особі злочином /Д.Ф. Плачков //ІІІ Міжнародна цивілістична наукова конференція студентів та аспірантів. 4-5 квітня 2008 р.: тези доп. - ч. 2. - Одеса: Фенікс - 2008. - С. 68-69.
7. Плачков Д.Ф. Становлення та розвиток інституту відшкодування державою шкоди, завданої злочином /Д.Ф. Плачков //Підприємництво і море: тези доп. круглого столу. - Одеса: Фенікс. 2008. С. 69-70.

АНОТАЦІЯ

Плачков Д.Ф. Відшкодування шкоди фізичній особі, що потерпіла від злочину за цивільним законодавством. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 - цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. - Одеська національна юридична академія. Одеса. 2008.

Дисертація присвячена дослідженню особливостей відшкодування державою шкоди, заподіяної злочином. Розглядаються засади українського цивільного законодавства, що регулює інститут відшкодування державою шкоди особі, яка потерпіла від злочину. Досліджена правова природа відносин, що виникають внаслідок завдання шкоди злочином, а також відшкодування шкоди державою та виділено характерні ознаки

зобов'язань держави, що виникають внаслідок завдання шкоди злочином; проаналізований суб'єктний склад зобов'язань держави, що виникають внаслідок завдання шкоди злочином; досліджені підстави та умови відшкодування державою шкоди особі, що потерпіла від злочину; проаналізовано особливості реального механізму відшкодування державою шкоди особі, що потерпіла від злочину.

Сформульовано теоретичні висновки з досліджених питань та практичні пропозиції, спрямовані на удосконалення інституту відшкодування державою шкоди особі, що потерпіла від злочину.

Ключові слова: зобов'язання, шкода, відшкодування шкоди, заподіяння шкоди злочином, недоговірні зобов'язання держави.

АННОТАЦІЯ

Плачков Д.Ф. Возмещение вреда физическому лицу, потерпевшему от преступления по гражданскому законодательству. - Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 - гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право. - Одесская национальная юридическая академия, Одесса, 2008.

Диссертация посвящена исследованию особенностей обязательств государства, которые возникают вследствие причинения преступлением вреда физическому лицу.

В работе раскрываются содержание и юридическая природа гражданско-правовых отношений, которые возникают вследствие нанесения вреда преступлением, а также возмещение вреда государством.

Сделан вывод, что возмещение государством вреда, нанесенного преступлением, реализуется в рамках недоговорного, деликтного обязательства. Обосновано, что институт возмещения государством вреда, причиненного преступлением, не относится к институту ответственности в гражданском праве, а является реализацией средств защиты в гражданском праве, поскольку обязанность государства возместить вред, причиненный преступлением, возникает не за свои действия и без вины.

В работе сделан вывод, что по ст. 1177 ГК Украины государством должен возмещаться лишь имущественный вред (и упущенная выгода как его составная часть), причиненный имуществу физического лица вследствие преступления, а моральный вред не должен возмещаться. По ст. 1207 ГК Украины государством должны возмещаться и имущественный вред, и моральный.

В работе характеризуются основания и условия возмещения государством вреда, причиненного преступлением. Доказано, что специальными условиями возмещения государством вреда, причиненного преступлением, являются: вред

установлено лицо, которое совершило преступление или оно является неплатежеспособным.

Сделан вывод, что до принятия соответствующих законопроектов не определен реальный механизм компенсации вреда пострадавшим от преступлений. Процедура реализации положений ст.ст. 1177, 1207 ГК Украины должна быть простой, процессуально экономной, но в то же время реально осуществимой. Должен быть создан специальный орган, который будет рассматривать вопрос возмещения государством вреда, причиненного преступлением - Фонд потерпевшего в Украине, отдельное юридическое лицо с разветвленной сетью местных ячеек, к компетенции которого входили бы исключительно вопросы возмещения за счет государства вреда, причиненного преступлением: от рассмотрения заявлений о возмещении вреда и проверки приведенных в них фактов до выплаты возмещения.

Сформулированы теоретические выводы по исследованным вопросам и практические предложения, направленные на усовершенствование института возмещения государством вреда, нанесенного преступлением.

Ключевые слова: обязательства, вред, возмещение вреда, причинение вреда преступлением, внедоговорные обязательства государства.

SUMMARY

Plachkov D.F. Compensation of damage to a person, suffered from crime according to civil legislation. - Manuscript.

Thesis in candidacy for a degree in legal sciences, specialty 12.00.03 - Civil Law and Civil Procedure; Family Law; International Private Law. - National Academy of Law, Odessa. 2008.

Thesis is devoted to research of peculiarities of compensation of damage, caused by crime, by State. Principles of the Ukrainian civil legislation, which regulates the institute of compensation of damage by State to a person, suffered from a crime has been revealed; legal character of relations, appearing as a result of infliction of damage by crime and compensation of damage by State has been researched and peculiar features of obligation of State, arising in consequence of infliction of damage by crime has been emphasized; subject composition of obligations of State, arising as a result of infliction of damage by crime has been analyzed; grounds and conditions of damage compensation by State to a person, suffered from crime has been researched: peculiarities of an actual mechanism of damage compensation by State to a person, suffered from crime has been analyzed.

Theoretical conclusions in researched questions and practical suggestions, aimed at improvement of the institute of damage compensation by State to a person, suffered from crime have been formulated.

Key words: obligations, compensation, compensation of damage, infliction of damage by crime, extra-contractual obligations of State.